

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

O‘SMIR O‘QUVCHILARDA KOMMUNIKATIV KOPOTENSIYANI SHAKILLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDOGOGIK ASOSLARI

Abdurahmanova Zuhra Ikromjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti Ijtimoiy ish yo‘nalish 1- bosqich magistranti

E-mail: Oqilovazuhra20@gmail.com

Ilmiy rahbar: Sevara Botirova Mamurovna

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18693049>

Annotatsiya: *Ushbu maqolao‘smir yoshdagi qizlardagi kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirishning asosiy xususiyatlari, ularning ahamiyati haqida so‘z borad. Bundan tashqqa, ushbu masalada soha olimlarining fikr-mulohazalari kiritilgan. Maqolada keltirilgan fikr-mulohazalardan maktabta’limida dars jarayonida foydalanish mumkin.*

Kalit so‘z: *kommunikativ kompetensiya, muloqot holati, empatiya, psixologik portret.*

Annotation: *This article discusses the main features of the devolepment of communicative skills in adolescent girls, their importance. In addition, the opinions of scholars in this field are included. The opinions presented in the article can be used in the teaching process in school edication.*

Key words: *communicative competence, communication situation, empathy, psychological portrait*

Аннотация: *В данной статье рассматривается коммуникативная компотентность девочек-подростков. В статье рассматриваются цсновние. Кроме того включены мнения ученых в этой области. Представленные в статье мнения могут быт исползованны впроцессе обучения в школьном обрахзованнии.*

Ключевые слова: *коммуникативная компотентность коммуникативная ситуация эмпатия психологическое портрет.*

Zamonaviy pedagogikaning ta’lim va tarbiya jarayonini insonparvarlashtirishga yo‘naltirilganligi har bir bola shaxsini rivojlantirish, uning shaxsiy o‘zini o‘zi belgilashi uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratish dolzarb muammolar qatoriga kiradi. Bu muammo ayniqsa o‘smir maktab o‘quvchilari uchun dolzarbdur. Chunki psixologik-pedogogik tadqiqotlarga ko‘rabu yoshdagi qizlarning shaxsiy rivojlanishi va o‘zini o‘zi belgilash jarayoni qiyin kichadi. Bu o‘smir yoshidagi bolalarning irodaviy hissiy sohasining yetarli rivojlanmaganligi, ijtimoiy munosabatlarni shakillantirishda orqada qolish, yosh idetikatsiyasi va oilaviy tarbiya muammolari bilan bog‘liq. Zamonaviy jamiyada insonning kommunikativ imkoniyatini rivojlantirish juda dolzarb muammoga aylanmoqda. Insoniyatning mavjudligini kommunikativ faoliyatdan tashqarida ta’savvur qilib bo‘lmaydi. Jinsi, yoshi, ma’lumoti, ijtimoiy mavqei, hududiy va milliy mansubligi va inson shaxsini tavsiflovchi boshqa ko‘plab ma’lumotlardan qat’iy nazar, biz ma’lumotlarni so‘raymiz saqlaymiz zatamiz.

Inson shaxs faoliyatining sub’ekti sifatida shakillanar ekan, muloqot shaxs rivojlanishining eng muhim omiliga aylandi. M. Y. Demyanenko, K. A. Lazarenko kabi tdqiqotchilar nurqiy komponensiyada beshta asosiy koponentni ajratib o‘tadi.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

- muloqot holati;
- nutqni yuboruvchi;
- nutqni qabul qiluvchi;
- nutqiy harakat amalga oshirish shartlari;
- nutqiy habar;[1. 68]

Shaxsning kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning asosiy mezonlaridan biri – bu inson o‘z pozitsiyasini sherigining pozitsiyasi va manfaatiga muvofiq baholashga qodir bo‘lgan aks ettirish. Inson suhbatdoshi bilan aloqa o‘rnatish, ularning xabarlarini taxlil qilish, ularga munosabat bildirishda verbal va noverbal aloqa vositalaridan mohirona foydalanish qobilyatiga ega bo‘lish kerak. Shuning uchun ham o‘smir yoshida qo‘g‘il- qizlarning muloqotchanligini oshirish nutqiy kamchiliklarini bartaraf etish orqali kommunikativ kompetensiyani yaxshilash mumkin deb o‘ylaymiz. Pedagogika fani olimlari V. A. Kan-Klik va N. D. Nikandorov kommunikativ kompetensiyaning inson faoliyatining barcha turlarida mavjud bo‘lgan inson mavjudligining ajralmas qismi sifatida belqilab beradi. [2. 9] Bundan kelib chiqadiki bu kommunikativ harakatlarni amalga oshirish uchun ma‘lum ko‘nikma va qobilyatlarga ega bo‘lish kerak. O‘quv jarayonida kommunikativ yondshuvdan foydalanishning afzalligi shundaki, kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirish o‘quvchilarning ishtiyoqini oshirish va fanlararo aloqalarni o‘rnatishga yordam beradi. Shuningdek kognitiv faoliyatni oshirish ya‘ni diqqat, xotira, hayol, tasavvur, idrok kabi faoliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi.

O‘smirlik davrini bolalikdan kattalik davriga o‘tish deb atash mumkin. Biroq psixologik, sotsiologik, huquqiy, pedagogik adabiyotlarda bu yosh chegaralari ko‘pincha turlicha belgilanadi: 10-14 yosh, 14-18 yosh, 12-20 yosh va boshqalar. Bugungi kunda adabiyotga asoslanib o‘smirlik Yoshi chegaralari aniqlash mumkin ular taxminan 12 yoshdan 16 yoshgacha bo‘lgan o‘rta sif bolalarini tashkil etadi. D. B. Elkoninning fikriga ko‘ra ushbu yoshda kattalik tuyg‘usi- bu angning yangi shakllanishi, bu orqali o‘smirlar o‘zlarining boshqa tengdoshlar yoki kattalari bilan taqqoslaydilar, o‘zlashtirish uchun namunalar topadilar, boshqa odamlar bilan munosabatlarini quradilar va o‘z faoliyatlarida o‘zlarini qayta tashkil etishlari mumkin bo‘ladi [3. 59]. O‘smirlik kommunikatsiyasining asosiy xususiyatlaridan yana biri- tengdoshlar bilan muloqotning yetakchi ahamiyat kasb etishidir. Bu davrda o‘smirlar ota-ona pedagoglarga nisbatan ko‘proq e‘tibor qaratiladi. Do‘slar bilan muloqot o‘smir uchun o‘zini tasdiqlash, qabul qilinganligini his qilish va ijtimoiy mavqeyini aniqlash vositasiga aylanadi. Jan Piaje o‘smirlar tafakkurida ob‘ektlardan aqliyaqliy operatsiyalarni mavhumlash qobilyatini yetikligini ajtaib ko‘esatdi. **Piajeni ta’kidlashicha, o‘smirlar umumiy nazariyalarga formualarga va ularni nazariylashtirishga moyil bo‘ladilar** [4. 128].

Zmonaviy psixologiyaning ta’kidlashicha, o‘smirlar doimo rag‘batlantirishga muhto. Bundan tashqari, o‘smirlik kommunikatsiyasi o‘smir sgaxsining ijtimoiylashuviva psixologik kamolotida muhim o‘rin tutadi. Ota onalar, pedagoglar va mutaxassislar tomonidan qo‘llab –quvvatlanadigan, ochiq va sog‘lom muloqot muhiti o‘smirlarning ijtimoiy moslashuvi va barkamol shaxs sifatida shakllanishini ta’minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

1. Демяненко М Я Лазаренко К А. Кислая Общей методики инностранним языкам. 1976. -292-с
2. Кан-Калик В А НИКАНДРОВ Н. Д. Педогогическое творчество 1990-144-с
3. Элконин Д. Б Э -53 Избранные психологическое труды М. : Педагогика1989. - 560-с
4. Piage, J The Pschology of Intelligence. –London: roudledge and Kegan Paul 1951- p216.